

บทบาทของกองทัพบก ในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหาร
ของประเทศไทย

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

นายเกรียงไกร สาสิทธิ์
เจ้าของกิจการ พรรณภัทร์ฟาร์ม

วิทยาลัยการทัพบก
กันยายน 2567

เอกสารวิจัยเรื่อง บทบาทของกองทัพบก ในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของ
ประเทศไทย

โดย นาย เกรียงไกร สาลีผล

อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอกหญิง รัชนินาฏ ถนนอมสิน

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2567 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ ดีมาก

พลตรี ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก
(ทองศักดิ์ มหาวงศ์)

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก ประธานกรรมการ
(พิชชญาณ พวงทอง)

 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา
(ดร. รฐนิตพงษ์ ชื่นภิบาล)

พันเอกหญิง กรรมการ
(รัชนินาฏ ถนนอมสิน)

พันเอก กรรมการ
(เจษฎา เหมหาชาติ)

พันเอก กรรมการ
(พงศ์ปณต อรุณสุวรรณ)

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย นาย เกรียงไกร สาสีผล
เรื่อง บทบาทของกองทัพบกในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย
วันที่ 11 กันยายน 2567 **จำนวนคำ :** 9,248 **จำนวนหน้า :** 28
คำสำคัญ กองทัพบก, การเกณฑ์ทหาร
ชั้นความลับ ไม่มีชั้นความลับ

การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์นี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทของกองทัพบกในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย ภายใต้บริบทที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในนโยบายของกองทัพบก ในการพัฒนาระบบการตรวจเลือกทหารเพื่อมุ่งสู่ทหารอาสาสมัครทดแทนการเรียกเกณฑ์ เนื่องจากมีผู้สมัครเป็นทหารเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครโดยสมบูรณ์ รองรับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงต่อไป กองทัพบกมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบดังกล่าว ซึ่งสามารถนำขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และทรัพยากรให้เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นความมั่นคง ควรมุ่งเน้นการสร้าง ความเชื่อมั่นต่อระบบทหารกองประจำการ การเผยแพร่ข้อมูลสิทธิประโยชน์และการปฏิบัติ ที่ถูกต้อง การสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองเข้มแข็งตามมาตรฐานการศึกษา และการสร้างความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของทหารกองประจำการ นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์/เครื่องมือ และวิธีการ/การจัดการ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วน และสร้างเครือข่ายในพื้นที่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

ABSTRACT

AUTHOR: MR. Kriangkrai Saleephon
TITLE: The role of the Royal Thai Army in developing Thailand's military conscription system.
DATE: 11 September, 2024 **WORD COUNT :** 9,248 **PAGES :** 28
KEY TERMS: Army, Military conscription
CLASSIFICATION: Unclassified

This strategic research aims to study the role of the Royal Thai Army in developing Thailand's military conscription system within the relevant context. Using document study methods to collect data from various sources. The research results found that. The past development of Thailand's military conscription system has been a concrete success in the Army's policy. In developing a military selection system aimed at replacing volunteer soldiers calling criteria This is because there is a continuous increase in applicants for military service. Demonstrate necessity to raise the level of development towards a completely volunteer military system. Continue to support the national security strategy. The Army plays an important role in driving the development of this system. Which can lead the process of preparing the national strategy Applied in setting appropriate goals, methods, and resources. Consistent with development guidelines according to the master plan under the national strategy on security issues. The focus should be on building confidence in the regular military system. Dissemination of information on benefits and practices That is correct, creating youth to be strong citizens according to educational standards and creating awareness of the value and importance of regular military personnel. In addition, there should be Improving management to be efficient in terms of personnel, budget, equipment/tools and methods/management Including coordinating with agencies in every sector and create concrete networks in the area to drive operations towards common goals.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความกรุณาจากคณาจารย์ของวิทยาลัยการทัพบกทุกท่าน ที่กรุณาประสิทธิประสาทวิชาให้ความรู้ และประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษา พันเอกหญิง รัชนิภา วัฒนอมสิน ที่ได้กรุณาให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พลตรี ทนงค์ศักดิ์ มหาวงศ์ ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ที่กรุณาอนุมัติให้จัดทำเอกสารวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ พันเอก พิษณุ วัฒนพวงทอง ประธานคณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล พันเอก เจษฎา เหมหาชาติ กรรมการ รวมทั้ง ดร. ฐนิตพงศ์ ชื่นภิบาล ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และผู้อยู่เบื้องหลังทุกท่าน ที่คอยเป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในวิทยาลัยการทัพบกนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาหน่วยงาน และหวังว่างานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบรรเทาปัญหาอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ให้มีประสิทธิภาพ และผู้ที่สนใจนำผลการวิจัยไปพัฒนาและต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศในอนาคตต่อไป

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
วิธีการศึกษา	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	5

บทที่ 2 บทวิเคราะห์

ภาพรวมของระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ ของไทยและบริบทที่เกี่ยวข้อง	6
กฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และนโยบาย ที่เกี่ยวข้อง	8
สถานการณ์ของปัญหาความมั่นคง	12
แนวโน้มของการพัฒนาระบบเกณฑ์ทหารทั่วโลก	13
การพัฒนาระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ ในปัจจุบันและปัญหาที่ผ่านมา	14
สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	18
สภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของ ประเทศไทย	20
แนวทางการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทย	21

บทที่ 3 บทอภิปรายผล

การพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารในต่างประเทศ	24
--------------------------------------	----

บทที่ 4 บทสรุป

สรุปผลการวิจัย	26
ข้อเสนอแนะ	28

เอกสารอ้างอิง

ประวัติย่อผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ทหารกองประจำการ เป็นกำลังพลที่มีความสำคัญต่อกองทัพและความมั่นคงของชาติ การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ จำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศอาจมีวิธีการที่แตกต่างกันในการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ ขึ้นอยู่กับกฎหมายและนโยบายของประเทศนั้นๆ รวมทั้งยังอาจต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอีกด้วย¹ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังพัฒนาเข้าสู่สังคมยุค 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์² ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นนั้นได้มุ่งหน้าเข้าสู่ยุค Society 5.0 หรือยุค Super Smart Society หรือเรียกง่ายๆ ก็คือสังคมที่ฉลาดสุดๆ³ โดยการใช้เทคโนโลยี 4.0 เพื่อสร้างสังคม 5.0 ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่กำลังเปลี่ยนโลกในเวลานี้ ส่งผลให้หน่วยงาน องค์กร ทั้งภาคเอกชน ภาคราชการ ต้องเร่งปรับตัว ระบบราชการไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อยกระดับวิธีคิด วิธีการทำงาน ด้วยการจัดระบบ ระเบียบการให้บริการประชาชนให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนและปฏิรูปการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยในปัจจุบัน⁴ เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ⁵

ระบบการเกณฑ์ทหารเป็นระบบที่ใช้กันมานานหลายทศวรรษเนื่องจากการเกณฑ์ทำให้สามารถระดมกำลังคนจำนวนมากเข้าสู่กองทัพได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ การเกณฑ์ทุกคนหรือเกือบทุกคนเมื่อถึงอายุที่กำหนด (Universal Military Service) และการเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการ (Selective Military Service) เนื่องจากจำนวนประชากรที่มีอายุครบตามกำหนดมีมากกว่าจำนวนที่ต้องการ ซึ่งผู้ที่ไม่ผ่านการเกณฑ์จะได้รับการยกเว้นเสมือนผ่านกระบวนการเกณฑ์แล้ว การเกณฑ์ทหารในรัฐชาติสมัยใหม่นี้มีต้นกำเนิดมาจากประเทศฝรั่งเศสในยุคการปกครองของนโปเลียน ซึ่งมีการเกณฑ์ทหารจำนวนมากครั้งแรกในปี ค.ศ. 1793 ชัยชนะในสนามรบของนโปเลียนจากการมีกองทัพขนาดใหญ่ ทำให้มีการเกณฑ์ทหารจำนวนมากแบบประเทศฝรั่งเศสทั่วทั้งภูมิภาคยุโรปและขยายไปทั่วโลกในเวลาต่อมา จนกลายเป็นวิธีการพื้นฐานของการคัดเลือกทหารทั่วโลกในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง (World War II)⁶

การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทยตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497⁷ ในปัจจุบันยังคงเป็นระบบผสม โดยใช้วิธีตรวจเลือก (เกณฑ์) ควบคู่ไปกับวิธีร้องขอ (สมัคร) สำหรับวิธีแรกเป็นการตรวจร่างกายและจับสลากเพื่อให้ได้ทหารกองประจำการตามความต้องการที่กำหนด ส่วนวิธีหลังเป็นการรับผู้ที่สมัครใจและมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์เข้าเป็นทหารกองประจำการโดยไม่ต้องจับสลาก โดยกองทัพบกเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงกลาโหมให้ดำเนินการดังกล่าวในภาพรวมปีละ 1 ครั้ง ให้กับกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย และ 3 เหล่าทัพ ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ตามความต้องการที่กำหนด

ที่ผ่านมา การพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างแรงจูงใจในการสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการด้วยกลยุทธ์ด้านสิทธิประโยชน์พิเศษต่างๆ ตลอดจนด้านการปรับลดความต้องการทหารกองประจำการลงจากเดิม อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้สมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการยังคงน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของความต้องการของกองทัพ ส่งผลให้จำเป็นต้องใช้วิธีการตรวจเลือกเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนที่กำหนดทุกปี

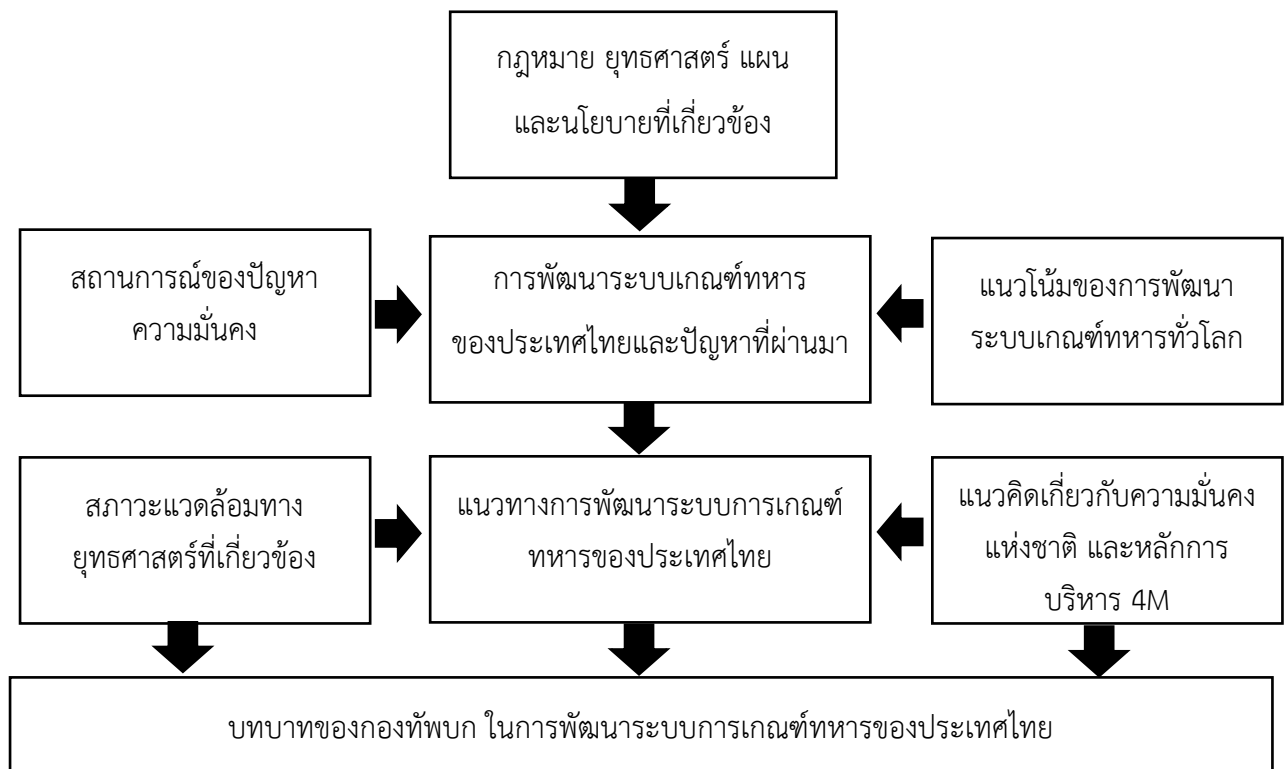
การพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. 2561 - 2580)⁸ ปัญหากระบวนการเกณฑ์ทหารในประเทศไทยมีที่มาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลให้มีปัญหาแบบหลายมิติ เช่น การเลือกศึกษา การปกครองท้องถิ่น และเศรษฐกิจของประเทศ โดยที่ผ่านมามีประเด็นเรียกร้องให้ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับเกณฑ์ เนื่องจากระบบการบังคับเกณฑ์ทหาร เกี่ยวข้องกับปัญหาการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และนำระบบการเกณฑ์ทหารแบบสมัครใจมาใช้เต็มรูปแบบ ส่งผลกระทบต่อกำลังของกองทัพและความมั่นคงของประเทศ⁹ โดยในปี 2567 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างเต็มรูปแบบ ผู้สูงวัยทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น 10% สวนทางกับอัตราการเกิดน้อยลง โดยข้อมูล ปี 2566 จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ไทยมีประชากรผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็น 1 ใน 5 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ หรือประมาณ 13 ล้านคน ของประชากรไทยทั้งประเทศ 66,057,967 คน¹⁰

กองทัพบก ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาข้อมูลในประเด็นปัญหาดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับกองทัพบกในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย ให้บรรลุผลและตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายการพัฒนาระบบระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยและปัญหาที่ผ่านมา
2. เพื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ของการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของกองทัพในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ ตามที่วิทยาลัยการศึกษากำหนด โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสารเป็นแนวทางในการวิจัย

2. ขอบเขตการศึกษา

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา: ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพบกในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย และปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่: ดำเนินการศึกษาในพื้นที่ประเทศไทย

2.3 ขอบเขตด้านประชากร: ดำเนินการศึกษาในกลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหาร

2.4 ขอบเขตด้านเวลา: ระยะเวลาในการทำวิจัยรวม 6 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 ถึง เดือนพฤษภาคม 2567

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากระเบียบ คำสั่ง คู่มือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารต่างๆ และข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการคิดเชิงยุทธศาสตร์และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมของกองทัพบกในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย

5. ขั้นตอนการดำเนินงาน การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกิจกรรม 6 ขั้นตอน โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 6 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 ซึ่งสามารถนำเสนอเอกสารวิจัยที่สมบูรณ์ได้ภายในเดือนพฤษภาคม 2567

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรม	ธ.ค.66	ม.ค.67	ก.พ.67	มี.ค.67	เม.ย.67	พ.ค.67
เสนอแบบโครงร่างวิจัย	←	→				
เก็บรวบรวมข้อมูล		←	→			
วิเคราะห์ข้อมูล			←	→		
การสรุป/อภิปรายผล				←	→	
จัดทำรูปเล่มการวิจัย						←

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลบทบาทของกองทัพบกในการพัฒนาระบบระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย
2. กองทัพบกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและดำเนินการด้านการพัฒนาระบบระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง
3. ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยในบทบาทของกองทัพบก ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเหล่าทัพอื่น รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดการพัฒนาด้านอื่นๆ ของกองทัพ

บทที่ 2

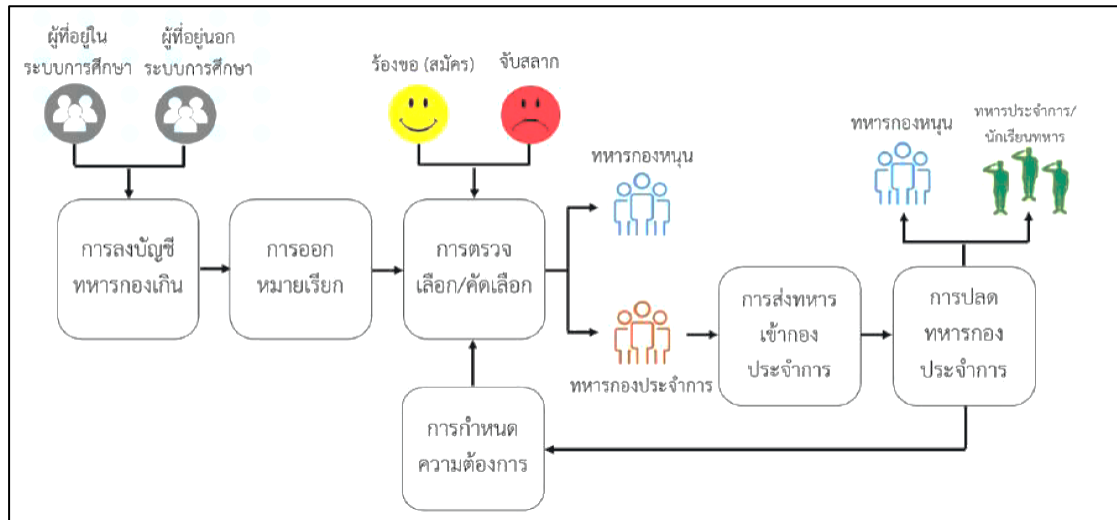
บทวิเคราะห์

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของกองทัพบกในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Context analysis) วัตถุประสงค์ ศึกษาสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ให้ได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย

ภาพรวมของระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทยและบริบทที่เกี่ยวข้อง

การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทยในปัจจุบันเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 โดยมาตรา 7 กำหนดให้ “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน” และมาตรา 8 ระบุว่า “การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการให้กระทำด้วยวิธีเรียกมาตรวจเลือก หรือจะรับเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ได้” ซึ่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 35 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ระบุว่า “การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีอื่นให้กระทำโดยวิธีร้องขอ และบุคคลที่จะร้องขอต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์และยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์” สำหรับการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีร้องขอ (หรือเรียกว่า สมัคร) ซึ่งกระทำในวันตรวจเลือกทหารกองเกินเข้าเป็นทหารกองประจำการ (หรือเรียกว่า วันเกณฑ์ทหาร) นั้น จะรับเฉพาะผู้ที่ถูกเรียกมาตรวจเลือก และสามารถเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการเป็นทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ก็ได้แล้วแต่กรณี กล่าวได้ว่า ระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทยเป็นแบบผสม โดยใช้วิธีเรียกมาตรวจเลือก (ระบบทหารเกณฑ์) ควบคู่ไปกับวิธีร้องขอ (ระบบทหารอาสาสมัคร) เพื่อให้ได้ทหารกองประจำการตามความต้องการที่กองทัพกำหนด ทั้งนี้ การดำเนินงานตามกฎหมายดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทยในแต่ละปี การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการมีกระบวนการที่เชื่อมโยงกันเป็นวงรอบ ได้แก่ การลงบัญชีทหารกองเกิน การเรียกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ (การเรียกเกณฑ์) การตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ (การเกณฑ์ทหาร) การส่งทหารเข้ากองประจำการ การปลดทหารกองประจำการ และการกำหนดความต้องการทดแทนในปีถัดไป กระบวนการเหล่านี้

ส่งผลโดยตรงกับชายไทยทุกคนตั้งแต่อายุย่างเข้าปีที่ 18 ทั้งผู้ที่อยู่ในระบบและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองโดยมีหน่วยงานและองค์กรจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝ่ายทหารและฝ่ายปกครอง

ภาพที่ 2 ภาพรวมของระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ
ที่มา: ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง และคณะ (2564)

สำหรับกองทัพบกเป็นหน่วยที่รับผิดชอบการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการเพื่อส่งให้กับหน่วยต่างๆ ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ตามที่หน่วยกำหนดความต้องการในแต่ละปี ในวันตรวจเลือก ผู้ซึ่งถูกเรียกมาตรวจเลือกและผู้ที่สมัคร (ก่อนวันตรวจเลือกและในวันตรวจเลือก) ต้องเข้ามารายงานตัวต่อคณะกรรมการตรวจเลือกและเข้ารับการตรวจร่างกาย วัดขนาดส่วนสูง และวัดขนาดรอบตัว (หน้าอก ขณะหายใจออก) หากผู้ที่สมัครซึ่งมีร่างกายสมบูรณ์ดี มีขนาดสูงตั้งแต่ 160 เซนติเมตรขึ้นไป และมีขนาดรอบตัว 76 เซนติเมตร ขึ้นไป (หรือเรียกว่าเป็นคนจำพวก 1) มีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการที่กำหนด คณะกรรมการจึงจะรับเพิ่มเติมจากผู้ที่มาตรวจเลือกตามหมายเรียกปกติ โดยเลือกจากคนจำพวก 1 ก่อน ถ้ามีคนจำพวก 1 มากกว่าที่ต้องการก็ให้จับสลาก ผู้ที่จับได้สลากแดงจะถูกเข้ารับราชการทหารกองประจำการเช่นเดียวกับผู้ที่สมัคร ส่วนผู้ที่จับได้สลากดำจะได้รับการปล่อยตัวพร้อมกับได้รับใบรับรองผลการตรวจเลือก (สด.43) เช่นเดียวกับผู้ที่ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องจับสลาก (ไม่เข้าข่ายคนจำพวก 1 เนื่องจากมีขนาดสูงหรือขนาดรอบตัวต่ำกว่าเกณฑ์ หรือร่างกายไม่สมบูรณ์ดี หรือร่างกายพิการทุพพลภาพ หรือมีโรคที่ขัดต่อการเป็นทหารกองประจำการ)¹³

ภาพที่ 3 การตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ
ที่มา: ผู้จัดการออนไลน์ (14 เมษายน 2567)

กฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และนโยบาย ที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560¹⁴ มาตรา 52 กำหนดหน้าที่ของรัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ โดยกำลัทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย และมาตรา 50 ได้กำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยให้มีหน้าที่ในการป้องกันประเทศ พืทักษ์รักษาเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ และรับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551¹⁵ กำหนดอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมในการพิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในราชอาณาจักร ปราบปรามการกบฏ และการจลาจล โดยจัดให้มีและใช้กำลังทหารตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามที่มีกฎหมายกำหนด มาตรา 15 กำหนดให้ “กองทัพไทยมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพไทย การป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ”

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497¹⁶ โดยมาตรา 7 กำหนดให้ “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน” และ มาตรา 8 ระบุว่า “การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการให้กระทำด้วยวิธีเรียกมา ตรวจเลือก หรือจะรับเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ก็ได้” และมาตรา 51 กำหนดไว้ว่า “ให้รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ร่วมกันเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้” ทั้งนี้ กฎกระทรวง ฉบับที่ 35 (พ.ศ. 2516)¹⁷ ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ระบุว่า “การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีอื่น ให้กระทำโดยวิธีร้องขอ และบุคคลที่จะร้องขอต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์” โดยการรับบุคคลเข้า เป็นทหารกองประจำการโดยวิธีร้องขอ (หรือเรียกว่า สมัคร) ซึ่งกระทำในวันตรวจเลือก ทหารกองเกินเข้าเป็นทหารกองประจำการ (หรือเรียกว่า วันเกณฑ์ทหาร) นั้นจะรับเฉพาะ ผู้ที่ถูกเรียกมาตรวจเลือก และสามารถเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการ เป็นทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศก็ได้แล้วแต่กรณี

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580¹⁸ เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ สำหรับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง¹⁹ ในแผนย่อย ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของ ชาติ มุ่งจัดทำแผนพัฒนาและฝึกกำลังทรัพยากร รวมถึงขีดความสามารถทั้งปวงของ กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มี ประสิทธิภาพเป็นรูปธรรม ชัดเจน สอดคล้องกับการบริหารราชการยุคใหม่ที่มุ่งเน้นความ คล่องตัว นอกจากนี้ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562 - 2565)²⁰ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความมั่นคง แห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพความมั่นคงภายในประเทศและการ ป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทหารได้ให้ ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศ ทั้งการเตรียมกำลังของกองทัพ และการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ การใช้ศักยภาพของกองทัพสนับสนุนประเทศ ในด้านการพัฒนาประเทศ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพในกรอบของ สหประชาชาติ

นโยบายการปฏิบัติงานของกองทัพบก ประจำปีงบประมาณ 2567²¹ โดยมีวิสัยทัศน์กองทัพบก คือ “ศักยภาพ ทันสมัย เป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน และเป็นหนึ่งในกองทัพบกชั้นนำของภูมิภาค” ประกอบด้วยนโยบายบายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. นโยบายทั่วไป

1.1 ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยเพื่อให้มีขนาดกำลังกองทัพที่มีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติการกิจเท่าที่จำเป็นเร่งด่วนในปัจจุบัน และให้มีความเพียงพอสำหรับรองรับสถานการณ์ภัยคุกคามทางทหารในห้วงเวลา โดยให้สอดคล้องกับแผนการใช้จ่ายกำลังในระดับกองทัพบกและการปฏิบัติการร่วมของกองทัพไทย ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงแผนป้องกันชายแดน แผนเผชิญเหตุ และแผนป้องกันประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ในการปฏิบัติการกิจการรักษาความมั่นคงภายในควบคู่กับการพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพให้มีกะทัดรัดและทันสมัย ซึ่งจะต้องพิจารณาปรับลดจำนวนกำลังพลแต่ละประเภท ตั้งแต่ทหารกองประจำการไปจนถึงนายทหารชั้นนายพล ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2567 - 2572

1.2 พัฒนาระดับความรู้ความสามารถและขีดสมรรถนะของกำลังพลให้สูงขึ้น เพื่อชดเชยการปรับลดของกำลังพลประเภทต่างๆ ในเชิงปริมาณ อาทิ พัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัคร เพื่อเป็นแนวทางมุ่งไปสู่การเข้าเป็นทหารกองประจำการด้วยความสมัครใจทั้งระบบ โดยไม่มีการเรียกเกณฑ์หรือเรียกเกณฑ์ให้น้อยที่สุด มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจเพิ่มมากขึ้น (ค่าตอบแทน ค่าเบี้ยเลี้ยง) ปรับเพิ่มสวัสดิการ สร้างค่านิยมสภาพแวดล้อม/วัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนการสร้างความตระหนักรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของชาวไทยที่มีต่อความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติในภาพรวม

1.3 จัดทำแผนการพัฒนาคะบวนและความชำนาญการให้กับกำลังพลและหน่วย ด้วยการปรับปรุง/พัฒนาการจัดการฝึกตามวงรอบประจำปี การฝึกพิเศษ และหลักสูตรการฝึกอบรมทุกระดับ ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีและยุทธโศปกรณ์ด้านการป้องกันประเทศที่มีความทันสมัย อาทิ เช่น เทคโนโลยีระบบข่าวกรองภูมิสารสนเทศด้านการเฝ้าตรวจและลาดตระเวนทางบกและทางอากาศ (Radars and Sensors) ด้านไซเบอร์และปัญญาประดิษฐ์ (Cyber/AI) ด้านระบบการควบคุมอัตโนมัติทางบกและอากาศ (UAV/Drone) เป็นต้นเข้ามาใช้งานในกองทัพชดเชยการปรับลดกำลังพล เพื่อให้กองทัพบกยังคงมีความสามารถในการปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เสริมสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนได้รับทราบถึงความสำคัญของการเป็นทหารที่มีเกียรติ และความภาคภูมิใจ รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ

ที่จะได้รับเมื่อเข้ารับราชการทหารโดยเฉพาะทหารกองประจำการ ที่จะได้รับเงินเดือน เงินค่าตอบแทน การรักษาพยาบาล สวัสดิการ การดูแลครอบครัวของพลทหาร โอกาสทางการศึกษาทั้งทางพลเรือนและทางทหารในการเข้าศึกษาต่อเป็นนักเรียนนายสิบทหารบก และนักเรียนนายร้อย และการฝึกอาชีพเพื่อหารายได้เพิ่มเติม รวมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับภายหลังปลดประจำการ อาทิ เช่น ทักษะการประกอบอาชีพ ความมีวินัย และโอกาสที่จะมีอาชีพ เป็นต้น

2. นโยบายเฉพาะด้านกำลังพล

การพัฒนากำลังพลกองทัพบกให้มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติภารกิจของ กองทัพบก สอดคล้องกับแผนการพัฒนากุศลกรของรัฐบาล และกระทรวงกลาโหม ทั้งการขยายผลการพัฒนาทักษะด้านภาษาประเทศเพื่อนบ้านและภาษาต่างประเทศอื่นๆ ทักษะดิจิทัล และการพัฒนาระบบสมรรถนะสำหรับการปฏิบัติงานให้กับกำลังพล ทั้งเป็นรายบุคคล และการปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้ทำหน้าที่ปกครองในสถาบันการศึกษาสังกัดกองทัพบก ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการปลูกฝังอบรมให้กับกำลังพลแต่ละประเภท ตั้งแต่แหล่งต้นน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยดำเนินการพัฒนาตั้งแต่กระบวนการคัดสรรกำลังพลที่มีประสิทธิภาพสูงให้เข้าปฏิบัติหน้าที่ปกครองฯ โดยเฉพาะการกำหนดแรงจูงใจที่เห็นเด่นชัดอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ฯ และการกำหนดโอกาสความก้าวหน้าให้มีความชัดเจนหลังจากการปฏิบัติหน้าที่ฯ ทั้งนี้ ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือการสร้างความตระหนักรู้ร่วมกันกับผู้บังคับหน่วยทุกระดับ ในกองทัพบกที่จะต้องเต็มใจให้การสนับสนุนกำลังพลที่มีประสิทธิภาพในสังกัดได้เข้าปฏิบัติหน้าที่ปกครองฯ เป็นความเร่งด่วนลำดับแรก เพื่อประโยชน์ในภาพรวมของกองทัพบก

3. นโยบายเฉพาะด้านกิจการพลเรือน

3.1 พัฒนาสื่อและเครื่องมือด้านการประชาสัมพันธ์ให้ทันสมัย เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความภาคภูมิใจต่อกองทัพบกให้แก่ประชาชน และการสร้างการรับรู้ผ่านข้อมูลที่ถูกต้องทันเวลา ต่อประชาชนในสถานการณ์ต่างๆ ตามแนวทาง “วิเคราะห์จิต พิชิตใจ ใช้สื่อตรงกลุ่ม ครอบคลุมเป้าหมาย” เพื่อป้องกันการสับสน บิดเบือน และความคลาดเคลื่อนของการถ่ายทอดข้อมูล ซึ่งอาจจะเป็นต้นเหตุของการนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ

3.2 ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนที่มีความสมัครใจและมีใจรักในอาชีพทหารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพบกเพื่อพัฒนาระบบการคัดเลือกกำลังพลให้สอดคล้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านกิจการพลเรือนของกองทัพบกต่อไป

สถานการณ์ของปัญหาความมั่นคง

ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารวิชาการเรื่อง สภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อ ยุทธศาสตร์ทหารในระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)²² สรุปแนวโน้มปัญหาความมั่นคง ระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศ ได้ดังนี้

1. ปัญหาความมั่นคงในระดับโลก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวทางการเมืองโลกของประเทศมหาอำนาจ, องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย ทั้งอาชญากรรมในประเทศและอาชญากรรมข้ามชาติ, การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลกของประเทศมหาอำนาจหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำของประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา, เทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และรูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ผลกระทบอาจถึงขั้น ภัยต่อชีวิตมนุษย์และการพัฒนาเศรษฐกิจ

2. ปัญหาความมั่นคงในระดับภูมิภาค ได้แก่ ความมั่นคงทางทะเลที่มีการแย่งชิงทรัพยากรทางเศรษฐกิจโดยอ้างสิทธิ์ในการครอบครองสิทธิ์ในพื้นที่, เส้นเขตแดนที่ไม่ชัดเจนและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างกัน, กลุ่มไอเอสที่กำลังเคลื่อนตัวสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีการผลิตและค้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา, ปัญหาผู้อพยพชาวโรฮิงญาและวิกฤติด้านการพัฒนา ด้านสิทธิมนุษยชน และด้านความมั่นคง รวมทั้งขีดความสามารถทางทหารในภูมิภาคที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย

3. ปัญหาความมั่นคงภายในประเทศของไทย ได้แก่ ความแตกแยกทางความคิดของกลุ่มคนในชาติ ทำให้ขาดเสถียรภาพ, ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ภัยคุกคามด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มีผลต่อความมั่นคง และสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงอื่นๆ เช่น ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาโรคระบาดร้ายแรง และปัญหายาเสพติด เป็นต้น

จากแนวโน้มของปัญหาด้านความมั่นคงดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้การเตรียมความพร้อมด้านกำลังทหารของไทยยังคงมีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติการด้านความมั่นคงรองรับทั้งการป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และการพัฒนาประเทศ

แนวโน้มของการพัฒนาระบบเกณฑ์ทหารทั่วโลก

กรณีศึกษาระบบทหารเกณฑ์ในต่างประเทศ²³

จากกรณีศึกษา ประเทศที่ใช้ระบบทหารเกณฑ์ 4 ประเทศ ประกอบด้วย สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) สาธารณรัฐอิสราเอล สมาพันธรัฐสวิส (สวิตเซอร์แลนด์) และสาธารณรัฐสิงคโปร์ สรุปได้ว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เลือกใช้ระบบทหารเกณฑ์ ได้แก่ ภัยคุกคามจากประเทศอื่นยังปรากฏชัดเจน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศทำให้จำเป็นต้องมีทหารจำนวนมาก จำนวนประชากรน้อย และทัศนคติที่ดีของสังคมที่มีต่อระบบทหารเกณฑ์

การใช้ระบบทหารเกณฑ์ในประเทศดังกล่าวมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็ง ได้แก่ 1) มีการคัดเลือกผู้นำทางทหารจากทหารกองประจำการที่มีความสามารถและมีลักษณะผู้นำทำให้กองทัพได้ผู้นำที่มีคุณภาพ 2) ใช้รูปแบบการเกณฑ์ทุกคนทำให้เอื้อต่อการใช้ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศแบบเบ็ดเสร็จและการใช้กำลังทหารในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ประชาชนมีความสามัคคี 3) มีกฎหมายนำทหารกองประจำการไปใช้ในการกิจส่วนตัวของผู้บังคับบัญชา และงดเว้นการใช้ทหารในการกิจที่ไม่ใช่การป้องกันประเทศโดยใช้ระบบ Outsourcing ในงานบริการต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรบแทนการใช้กำลังทหาร เพื่อดำรงคุณค่าของการเกณฑ์ทหารสำหรับการป้องกันประเทศเท่านั้น 4) ทหารกองประจำการสามารถเลื่อนชั้นเป็นนายทหารประทวนและสัญญาบัตรได้ 5) มีการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ดีต่อการเป็นทหารกองประจำการและลดความกังวลในกลุ่มเยาวชน 6) มีการยกเว้นภาษีและให้สิทธิพิเศษต่างๆ แก่ผู้ที่รับราชการทหารกองประจำการครบตามเกณฑ์และกำลังพลสำรองที่ถูกเรียกมาปฏิบัติราชการรวมทั้งให้เงินชดเชยนายจ้าง 7) การเกณฑ์ผู้ที่มีอายุ 18 - 19 ปี ทำให้สามารถศึกษาต่อในโรงเรียนทหารหรือระดับอุดมศึกษาได้เมื่อปลด และ 8) สังคมยอมรับและศรัทธาต่อกองทัพและการเกณฑ์ทหาร โดยมองการเกณฑ์ทหารเป็นเรื่องของส่วนรวมและมีการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน จุดอ่อน ได้แก่ 1) การเกณฑ์ทุกคนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาและเศรษฐกิจของประเทศ 2) การไม่ให้ผ่อนผันเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทำให้ประชากรเสียโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ 3) การผ่อนผันการเกณฑ์หลายปีทำให้ได้ทหารกองประจำการอายุมากซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการฝึกและการปฏิบัติงาน 4) การเกณฑ์เพื่อเข้ารับราชการทหารเป็นครั้งคราวหรือระยะสั้นส่งผลกระทบต่อความชำนาญทางการทหาร และ 5) มีกฎหมายใช้ทหารกองประจำการในการกิจต่างประเทศ

ข้อมูลการเกณฑ์ทหารในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²⁴

1. ประเทศที่ไม่มีการเกณฑ์ทหาร

1.1 สาธารณรัฐอินโดนีเซีย เนื่องจากอินโดนีเซียมีประชากรเป็นจำนวนมาก ประมาณ 270 ล้านคน มีกำลังทหารประมาณ 400,000 คน เทียบเป็นสัดส่วนคือประชากร 1,000 คน จะมีทหาร 1.48 นาย ถือได้ว่ามีทหารน้อยมาก จึงไม่จำเป็นต้องเกณฑ์ทหาร

1.2 ประเทศมาเลเซีย ช่วง พ.ศ. 2545 - 2561 รัฐบาลมาเลเซียเคยมีโครงการสุ่มเลือกคนอายุ 18 ปี จำนวน 85,000 คน จากทั้งหมด 450,000 คน มาฝึกลักษณะนักศึกษาวิชาทหาร เป็นเวลาสามเดือน แต่ล้มเลิกไป เนื่องจากขาดงบประมาณ

1.3 ประเทศบรูไน

1.4 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มีประชากร 108 ล้านคน แต่มีทหารเพียง 140,000 คน เทียบเป็นสัดส่วนคือ ประชากร 1,000 คน จะมีทหาร 1.29 คน ถือได้ว่ามีทหารน้อยมาก จึงไม่จำเป็นต้องเกณฑ์ทหาร

1.5 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา รัฐบาลสามารถเกณฑ์กำลังพลมาได้ถ้ามีเหตุจำเป็น ในระดับสงครามเต็มรูปแบบ

2. ประเทศที่มีการเกณฑ์ทหาร

2.1 ประเทศไทย

2.2 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.3 ประเทศกัมพูชา

2.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.5 สาธารณรัฐสิงคโปร์

การพัฒนาระบบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการในปัจจุบันและปัญหาที่ผ่านมา

ในห้วงที่ผ่านมา ระบบทหารกองประจำการในภาพรวมมีการพัฒนาต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างแรงจูงใจในการสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการ โดยการเพิ่มสิทธิประโยชน์ที่หลากหลายครอบคลุมทั้งด้านค่าตอบแทน ด้านโอกาสทางการศึกษา และด้านความก้าวหน้าทางอาชีพ ตลอดจนการพิจารณาปรับลดจำนวนทหารกองประจำการลงจากเดิม แต่ยังมีจำนวนผู้สมัครไม่เพียงพอตามที่ต้องการทำให้จำเป็นต้องใช้วิธีการตรวจเลือกเพิ่มเติมมาโดยตลอด

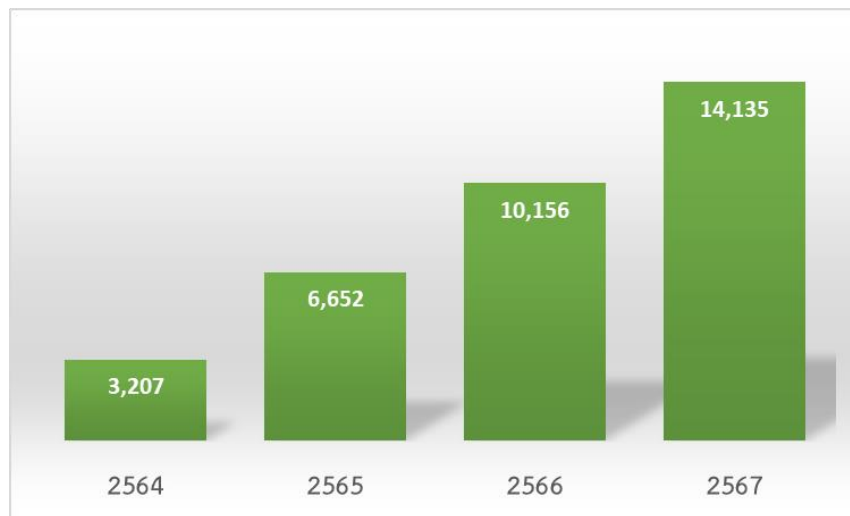
ปัจจุบัน ประเทศไทยมุ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบทหารกองประจำการ อาสาสมัครมากขึ้น โดยกำหนดให้เป็นแนวทางการพัฒนาตามแผนแม่บทด้านความมั่นคง ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 สำหรับการรับสมัครทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการโดยวิธีร้องขอ (กรณีพิเศษ) ด้วยระบบออนไลน์ กองทัพบก ได้เริ่มนำมาใช้ตามนโยบายของกระทรวงกลาโหม เพื่อมุ่งสู่ระบบทหารอาสาทดแทน การเรียกเกณฑ์ มาตั้งแต่ปี 2564 โดยมีศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองทัพบก เป็นผู้ดูแลระบบ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน รับสมัครชายไทยอายุ 18 - 20 ปีบริบูรณ์ในปีที่ตรวจเลือก และอายุ 22 - 29 ปีบริบูรณ์ในปีที่ตรวจเลือก ที่ผ่านการตรวจเลือกฯ แต่ไม่ถูกเข้ากองประจำการ ยกเว้นผู้ที่จบ รด.ปี 3 หรืออยู่ในระหว่างการนำตัวขึ้นทะเบียน กองประจำการ หรือผู้ที่ปลดออกจากกองประจำการ โดยผู้ที่สมัครในโครงการดังกล่าว จะได้รับโควตาในการสอบเข้าโรงเรียนนายสิบทหารบกและคะแนนพิเศษเพิ่มในการสอบ คัดเลือกเข้ารับราชการในกองทัพบก ซึ่งเป็นสิทธิและประโยชน์เพิ่มเติมนอกเหนือจากสิทธิ ของทหารกองประจำการตามปกติ นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะมีการพิจารณาปรับเปลี่ยน สิทธิฯ ต่างๆ ของผู้สมัครเข้ารับราชการทหารกองประจำการตามความเหมาะสม

ผลการดำเนินการในปี 2567 พบว่า มีผู้สมัครใจร้องขอเข้าเป็นทหาร กองประจำการ รวมทั้งสิ้น 38,160 คน เทียบกับยอดสมัครใจร้องขอในปี 2566 จำนวน 35,617 คน ทำให้ปีนี้มียอดผู้สมัครใจร้องขอเข้าเป็นทหารกองประจำการเพิ่มขึ้น 2,543 คน โดยมีผู้สมัครใจร้องขอในวันตรวจเลือก 24,025 คน มีพื้นที่ที่มีคนสมัครใจเต็ม จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ อำเภอกะสอ จังหวัดชลบุรี, อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา, อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม, อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และเขตบางแค กรุงเทพฯ

ส่วนผู้สมัครโดยวิธีร้องขอ (กรณีพิเศษ) ด้วยระบบออนไลน์ ที่ได้ปีได้รับ สมัครไปเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2567 รวม 14,135 คน พบว่า ทหารกองเกินที่สมัครเข้าเป็น ทหารกองประจำการน้อยกว่า 1 ใน 3 ของยอดที่ส่งเข้ากองประจำการทั้งหมด 97,558 นาย ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้ที่สมัครทางระบบออนไลน์ก่อนวันตรวจเลือกในโครงการนำร่องของ กองทัพบก และมารายงานตัวเข้าหน่วย 2,951 นาย (ผ่านการคัดเลือกจำนวน 3,207 นาย แต่ไม่มารายงานตัวจำนวน 256 นาย)

เมื่อเทียบกับปี 2566 พบว่ามีผู้สมัครใจร้องขอในวันตรวจเลือก 25,461 คน เท่ากับลดลง 1,436 คน (-5.64%) ส่วนผู้สมัครโดยวิธีร้องขอ (กรณีพิเศษ) ด้วยระบบ ออนไลน์ รวม 10,156 คน เท่ากับเพิ่มขึ้น 3,979 คน (+28.15%) ทำให้ในปี 2567 มีจำนวนผู้สมัครใจร้องขอเข้าเป็นทหารกองประจำการเพิ่มขึ้นคิดเป็น 6.66%²⁵

ทั้งนี้จากสถิติในภาพรวมของผู้สมัครเป็นทหาร ซึ่งมาจาก 2 ส่วน คือ ก่อนการตรวจเลือก (ทหารออนไลน์) และในช่วงการตรวจเลือกนั้น ในส่วนของทหารออนไลน์พบว่าตั้งแต่ปี 2564 - 2566 มียอดผู้สมัครเพิ่มขึ้นตามลำดับจาก 3,207 นาย เพิ่มขึ้นเป็น 6,652 นาย และ 10,156 นาย (โดยในปี 2565 เพิ่มขึ้นจากปี 2564 กว่า 2 เท่า และ ในปี 2566 เพิ่มขึ้นจากปี 2565 จำนวน 3,504 นาย) แสดงให้เห็นว่ามีชายไทยกลุ่มอายุ 18 - 20 ปี และ อายุ 22 - 29 ปี ที่เคยผ่านการตรวจเลือกแต่ไม่ถูกเข้าเป็นทหาร ได้ให้ความสนใจสมัครเป็นทหารกองประจำการเพิ่มมากขึ้นทุกปี

ภาพที่ 2 ภาพรวมของการสมัครทหารออนไลน์ ปี 2564 - 2567
ที่มา: เกรียงไกร สาสิทธิ์ (2567)

รวมทั้งหากนำสถิติการสมัครเป็นทหารในช่วง 3 ปีย้อนหลังคือ 2564 - 2566 พบว่า มีจำนวนผู้สมัครระหว่าง 33,000 - 35,000 นาย ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การที่มีผู้สมัครเป็นทหารเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องดังกล่าว ส่งผลให้ในการตรวจเลือกทหารในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ผู้ที่เข้าสู่กระบวนการจับสลากใบดำ - ใบแดง จะมีโอกาสเป็นทหารลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน จากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในนโยบายของกองทัพบก ในการพัฒนาระบบการตรวจเลือกทหารเพื่อมุ่งสู่ทหารอาสาสมัครทดแทนการเรียกเกณฑ์ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครโดยสมบูรณ์รองรับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงต่อไป²⁶

โดย พลเอก เจริญชัย หินเธาว์ ผู้บัญชาการทหารบก ได้สั่งการให้กรมการทหารช่างปรับปรุงโรงนอนหน่วยฝึกทหารใหม่ 366 แห่งทั่วประเทศ เพื่อให้มีระบบระบายความร้อนและเพิ่มการหมุนเวียนของอากาศ ด้วยการซ่อมและติดตั้งมุ้งลวดใหม่ ติดตั้ง

พัฒลขนาด 24 นิ้ว และติดตั้งสปริงเกอร์หลังคาเพื่อรดน้ำไล่ความร้อนออกจากเพดาน ทำให้ห้องนอนเย็น ซึ่งจะเสร็จพร้อมรับทหารใหม่ที่จะเข้าประจำการใน 1 พฤษภาคม 2567 เพื่อจะได้มีโรงนอนที่สะดวกสบาย น่ายู่ และปลอดภัยรอต้อนรับทหารกองประจำการทุกคน

การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการพบปัญหาทั้งในขั้นการเตรียมการ ขั้นการดำเนินการ และขั้นหลังการดำเนินการ²⁷ สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการ ปัญหาที่พบในขั้นการเตรียมการ ได้แก่ ปัญหาการกำหนดจำนวนและคุณสมบัติของทหารกองประจำการที่ยังไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาไปสู่กองทัพที่มีขนาดเล็กแต่มีประสิทธิภาพ และยังไม่มี ความชัดเจนในการกำหนดอัตรากำลังที่เหมาะสมกับขีดความสามารถของกองทัพในปัจจุบัน เนื่องจากภารกิจนอกเหนือจากการป้องกันประเทศขยายขอบเขตออกไปมากกว่าในอดีต ปัญหาการต่อต้านของสังคมจากกระแสการลดจำนวนทหารกองประจำการและการยกเลิกการเกณฑ์ในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาทัศนคติด้านลบของประชาชนจากข่าวการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อทหารกองประจำการ ในขณะที่การสื่อสารข้อมูลเชิงบวกให้สังคมรับรู้ถึงความสำคัญของทหารกองประจำการที่มีต่อความมั่นคงของชาติและภาพลักษณ์ที่ดีของการรับราชการทหารกองประจำการยังไม่เพียงพอและขาดประสิทธิภาพ ปัญหาข่าวสารการรับสมัครและกฎระเบียบต่างๆ ที่มีการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ปัญหากระบวนการข้อมูลในการจัดทำบัญชีทหารกองเกินและออกหมายเรียกที่ไม่เชื่อมโยงกับทะเบียนราษฎรทำให้ข้อมูลขาดความถูกต้องและไม่น่าเชื่อถือ รวมทั้งปัญหาการกระทำผิดกฎหมายเพื่อพยายามหลีกเลี่ยงการตรวจเลือก

2. ขั้นการดำเนินการ ปัญหาที่พบในขั้นการดำเนินการ ได้แก่ ปัญหาความล่าช้าในการตรวจเลือกทำให้ผู้ที่มาเข้ารับการตรวจเลือกไม่ได้รับความสะดวก รวมทั้งระบบการดำเนินงานภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานผิดพลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตรวจร่างกายและวัดขนาด ก่อให้เกิดการร้องเรียนตามมา นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดที่เข้าข่ายการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปัญหาการใช้อุปกรณ์ในการจับสลากที่ทำให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในความโปร่งใสของเจ้าหน้าที่ และปัญหาการรับสมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการก่อนวันตรวจเลือกที่ผู้สมัครอาจไม่มารายงานตัวโดยไม่มี ความผิด เนื่องจากยังไม่ถูกเรียกเกณฑ์หรือถูกเรียกแล้วแต่ไม่ถูกส่งเข้ากองประจำการ

3. ขั้นหลังการดำเนินการ ปัญหาที่พบในขั้นหลังการดำเนินการ ได้แก่ พบปัญหาความไม่คุ้มค่าในการปฏิบัติงานของผู้ที่สมัครและขอใช้สิทธิลดระยะเวลา รับราชการทหารกองประจำการเหลือ 6 เดือน ตามคุณวุฒิการศึกษา ปัญหาการส่งทหาร

เข้ากองประจำการไปยังหน่วยที่อยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนาซึ่งส่งผลต่อขวัญกำลังใจของทหารและครอบครัว ปัญหาการได้รับเงินเดือนไม่เต็มจำนวนตามสิทธิเนื่องจากการหักค่าใช้จ่ายและไม่ได้รับการชี้แจงสร้างความเข้าใจ ปัญหาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ภายในหน่วยทหาร คุณภาพอาหารการกิน รวมถึงกฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไปทำให้ทหารกองประจำการเกิดความเครียดและไม่พึงพอใจ ปัญหาการมอบหมายงานและการลงโทษที่ไม่เหมาะสมหรือเข้าข่ายการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และปัญหาการส่งเสริมด้านการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพที่ยังไม่ได้รับความสนใจจากทหารกองประจำการเท่าที่ควร และมีการดำเนินการเพียงไม่กี่หน่วยเนื่องจากส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในหลายๆ ด้าน

สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในระดับโลก ภูมิภาค และในประเทศ โดยใช้กรอบ DIME ครอบคลุมมิติทางการทูต (Diplomacy: D) ข้อมูลข่าวสาร (Information: I) การทหาร (Military: M) และเศรษฐกิจ (Economy: E) พบประเด็นสำคัญ (Key Issues) ที่ส่งผลกระทบด้านบวกและด้านลบต่อการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหาร มีดังนี้

1. ด้านการทูต (Diplomacy: D) ความร่วมมือด้านความมั่นคงในห้วงที่ผ่านมาทำให้การแข่งขันในการรักษาสถิติผลประโยชน์ของประเทศและกลุ่มประเทศขยายขอบเขตมากขึ้นในทุกภูมิภาค ในขณะที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความร่วมมือของประเทศต่างๆ กลายเป็นกลไกสำคัญต่อการนำพาเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรือง รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในมิติอื่นๆ ที่เพิ่มมากขึ้นจะเป็นกลไกที่จะลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ บทบาทของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้มีการกระชับความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ประเทศไทยมีบทบาทมากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์การระหว่างประเทศมากมาย และเป็นพันธมิตรกับประเทศมหาอำนาจที่สำคัญทุกประเทศ ทั้งยังได้กระชับความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านเศรษฐกิจ การค้า การธนาคาร การเมือง และด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ประเทศไทยยังให้ความร่วมมือกับองค์การท้องถิ่นในระดับภูมิภาค อาทิ องค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านถึงแม้จะเป็นไปได้ด้วยดีในระดับรัฐบาล แต่ก็ยังประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ความขัดแย้งด้านเขตแดน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่อความไม่สงบ เป็นต้น กล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีทั้งโอกาสด้านการทูตจากความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ และอุปสรรคจากปัญหาเดิมที่อาจเป็นชนวนเหตุให้เกิดความขัดแย้งในอนาคตได้

การเตรียมการปฏิบัติการทางทหารในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหลักประกันความเสี่ยงในด้านความมั่นคง เพื่อให้พร้อมรับสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

2. ด้านข้อมูลข่าวสาร (Information: I) ความเจริญทางเทคโนโลยีในปัจจุบันมีการพัฒนาระบบควบคุมโดยใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มีการเชื่อมต่อระหว่างหน่วยให้ผลิต ให้บริการ และควบคุม ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกโจมตีทางไซเบอร์ ในส่วนของกองทัพเริ่มมีการพัฒนาใช้ระบบการสื่อสาร การควบคุมบังคับบัญชา ระบบฐานข้อมูล แต่การพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะด้านบุคลากร อาจจะไม่ทันต่อการพัฒนาที่เกิดขึ้น ทำให้มีความเสี่ยงจากการโจมตีผ่านระบบเครือข่ายและจากการเจาะเข้าระบบเพื่อขยายผลจากข้อมูลของกองทัพ ข้อมูลความลับทางทหารจึงมีความเสี่ยงที่จะถูกเผยแพร่สร้างความเสียหายกับกองทัพด้วยการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ ที่เชื่อมต่อกันได้มากขึ้น จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันเป็นโอกาสที่อำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารเป็นอย่างมาก แต่ก็มีอุปสรรคจากปัญหาภัยคุกคามไซเบอร์ หรือการนำเทคโนโลยีไปใช้เผยแพร่ข่าวลวงที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงโดยรวมได้

3. ด้านการทหาร (Military: M) การเผชิญหน้าหรือความขัดแย้งระหว่างรัฐมีแนวโน้มลดระดับลง ทำให้มีการปรับบทบาทกำลังทหารเพื่อการเผชิญต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่มากขึ้น กำลังทหารในหลายประเทศได้รับมอบภารกิจให้จัดกำลังเข้าปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่ใช่ภารกิจการรบ อย่างไรก็ตาม กำลังทหารสามารถปฏิบัติภารกิจเผชิญภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้เพียงบางประเภทเท่านั้น รวมทั้งอาจใช้กำลังทหารในลักษณะการเป็นหน่วยนำเข้าปฏิบัติการ หรือเป็นหน่วยให้การสนับสนุนองค์กรอื่นในห้วงเวลาหนึ่งได้ตามลักษณะของภารกิจเท่านั้น และอาจเป็นความท้าทายต่อความพร้อมของกำลังทหารในการป้องกันประเทศอีกด้วย ในระดับภูมิภาคแม้จะมีความร่วมมือทางทหารมากขึ้น แต่ปัญหาความขัดแย้งจากเส้นเขตแดนที่ยังคงมีอยู่รอบรั้วประเทศไทยยังจำเป็นต้องเตรียมกำลังทหารให้มีความพร้อมอยู่เสมอ ที่ผ่านมากองทัพได้มีการจัดหายุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อทดแทนของเดิมที่ล้าสมัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนอาวุธประจำกาย และอาวุธประจำหน่วยที่สำคัญ และพัฒนาอุปกรณ์ประจำบุคคลสำหรับใช้ในการปฏิบัติการให้สอดคล้องกับหลักนิยมและภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถยุทโธปกรณ์เพื่อความคล่องแคล่วในการเคลื่อนที่ทั้งทางยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ให้สูงขึ้น ตลอดจนการจัดการจัดการยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยและมีเทคโนโลยีขั้นสูง

4. ด้านเศรษฐกิจ (Economic: E) นับตั้งแต่ประเทศประสบกับภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจงบประมาณกระทรวงกลาโหมได้ถูกปรับลดลงมา ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนากองทัพ การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อเสริมสร้างกำลังกองทัพไม่เป็นไปตามแผนเสริมสร้างกำลังกองทัพตามที่กำหนดไว้ซึ่งอาจส่งผลให้ศักยภาพของกองทัพ อำนาจกำลังรบเปรียบเทียบ และอำนาจต่อรองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวทำให้จำเป็นต้องมีการเตรียมกำลังทหารให้พร้อมในการปฏิบัติการกิจอยู่เสมอ ระบบทหารกองประจำการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกำลังทหารทั้งหมดนั้นจะต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ โดยพิจารณากำหนดจำนวนและคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครให้มีความเหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย รองรับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบในอนาคต

สภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย

จากการประเมินสภาพปัจจุบันในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารในภาพรวมของประเทศ โดยใช้หลักการบริหาร 4 M ประกอบด้วย บุคลากร (Man), งบประมาณ (Money), อุปกรณ์/เครื่องมือ (Material) และวิธีการ/การจัดการ (Method/Management) ในการดำเนินการดังกล่าว พบจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ดังต่อไปนี้

1. บุคลากร (Man) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการสื่อสาร มีจุดแข็งคือ มีหน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในสังกัดกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งมีหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่สามารถสนับสนุนการสื่อสารในประเด็นนี้ได้เป็นอย่างดี เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีองค์กรด้านสื่อสารมวลชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย ส่วนจุดอ่อนคือ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสาร และขาดการบูรณาการหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหาร นอกจากนี้ ยังไม่มีการสร้างเครือข่าย/ชมรมทหารกองประจำการทั้งปัจจุบันและ “ศิษย์เก่า” เพื่อสร้าง “ไอดอล” หรือต้นแบบที่จะเป็นกระบอกเสียงอันทรงพลังให้กับผู้ที่เข้าเป็นทหารกองประจำการรุ่นต่อไป

2. งบประมาณ (Money) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการดำเนินการทั้งหมด มีจุดแข็งคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบมีงบประมาณในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ เนื่องจากผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญ แต่มีจุดอ่อนคือ ยังขาดการวางแผน

การใช้งบประมาณสำหรับการสื่อสารในลักษณะโครงการทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ทำให้ขาดการประเมินผลของการสื่อสาร และอาจส่งผลให้การใช้งบประมาณไม่คุ้มค่า

3. อุปกรณ์/เครื่องมือ (Material) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีจุดแข็งคือ มีระบบ ช่องทาง และอุปกรณ์ในการสื่อสารที่ทันสมัย หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบันเทิงต่างๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ ส่วนจุดอ่อนคือ ยังไม่สามารถใช้เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ได้เต็มศักยภาพ และยังขาดสื่ออีกหลายประเภท เช่น ภาพยนตร์ เพลง เกม ฯลฯ

4. วิธีการ/การจัดการ (Method/Management) ซึ่งมีความสำคัญตั้งแต่การวางแผน ดำเนินการ และประเมินผล มีจุดแข็งคือ มีวิธีการในการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ส่วนจุดอ่อนคือ ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานในลักษณะการประชาสัมพันธ์โดยขาดการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ การสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมของเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาจนถึงวัยที่จะเข้าสมัครเป็นทหารกองประจำการ ยังไม่เพียงพอต่อการสร้างการรับรู้ทั้งเรื่องความมั่นคงและกฎระเบียบ/ขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ

แนวทางการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการของไทย

แนวทางการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทความมั่นคงและสังคม ประกอบด้วย 15 แนวทาง ซึ่งนำมาจัดกลุ่มได้ 5 ด้านหลัก ดังนี้

1. ด้านการเพิ่มสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการ

1.1 เพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการ เช่น ขยายอัตราเงินเดือนและค่าครองชีพ เพิ่มสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลและเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

1.2 ขยายโอกาสทางการศึกษา เช่น จัดหาทุนศึกษาต่อเพิ่มโควตาเข้าศึกษาในโรงเรียนทหารทุกเหล่าทัพ เป็นต้น

1.3 เพิ่มโอกาสในการรับราชการเป็นนายทหาร รวมทั้งงานราชการที่ต้องการทักษะพื้นฐานทางทหาร เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย กรมป่าไม้ กรมอุทยานฯ กรมประมง เป็นต้น

2. ด้านการปรับปรุงความเป็นอยู่ของทหารกองประจำการ

2.1 รับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงคุณภาพของอาหาร รวมทั้งเครื่องแต่งกาย และของใช้ส่วนตัวที่แจกตามสิทธิอย่างต่อเนื่อง

2.2 ปรับปรุงระบบการเบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ สามารถรองรับเบี้ยเลี้ยงค่าอาหารคืนได้หากไม่ประสงค์ให้หน่วยประกอบเลี้ยง

2.3 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและระเบียบปฏิบัติในหน่วยทหาร เช่น สภาพโรงนอน ตารางการปฏิบัติประจำวัน การลาที่ส่งผลกระทบต่อทหารกองประจำการ

2.4 ส่งทหารกองประจำการเข้าหน่วยในจังหวัดที่เป็นภูมิลำเนาหรือพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น

3. ด้านการปรับปรุงการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคม

3.1 สร้างความเชื่อมั่นในมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการใส่ใจดูแลสวัสดิภาพให้สังคมเห็นเชิงประจักษ์

3.2 เผยแพร่ข้อมูลสิทธิประโยชน์ กฎระเบียบ และขั้นตอนการปฏิบัติ ที่ถูกต้อง ชัดเจน และเพียงพอ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย

3.3 เสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามมาตรฐานการศึกษาของไทย มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเป็นทหารตามรัฐธรรมนูญ

3.4 สื่อสารให้สังคมตระหนักในสำคัญของทหารกองประจำการที่มีต่อความมั่นคงของชาติ ยกย่องคุณความดีที่ได้รับใช้ชาติด้วยความเสียสละ

4. ด้านการมีส่วนร่วมของสังคม สร้างการมีส่วนร่วมของสังคมในการกำหนดจำนวน คุณสมบัติ และระยะเวลารับราชการของทหารกองประจำการให้มีความเหมาะสมกับบริบทในยุคปัจจุบัน

5. ด้านการปรับลดจำนวนทหารกองประจำการ

5.1 พัฒนาระบบกำลังพลประเภทอื่นที่สามารถนำมาใช้ทดแทนการบรรจุทหารกองประจำการ

5.2 ลดจำนวนทหารกองประจำการโดยยกเลิกการใช้ทหารบริการทหารประจำตัวผู้บังคับบัญชา รวมทั้งการใช้ทหารในภารกิจที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ ตัดหญ้า ประกอบเลี้ยง เป็นต้น

5.3 ลดจำนวนทหารกองประจำการโดยจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมาใช้ทดแทน

อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวเป็นเพียงแนวทางเบื้องต้น จากมุมมองในภาพกว้างที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ

ทั้งระบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทความมั่นคงและสังคมในยุคปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร สังคม จนถึงประเทศชาติ ทั้งนี้ แนวทางเบื้องต้นดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครตามแผนแม่บทด้านความมั่นคงรองรับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ต่อไป

บทที่ 3

บทอภิปรายผล

ในบทที่ 3 เป็นการอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลการพัฒนา
ระบบการเกณฑ์ทหารในต่างประเทศ ข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
มาใช้ในการอภิปรายผล รายละเอียดมีดังนี้

การพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารในต่างประเทศ

จากการทบทวนข้อมูลของต่างประเทศในรายงานการวิจัย เรื่อง
แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21²⁸
ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาไปสู่ระบบทหารอาสาสมัครในประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนี
อินโดนีเซีย และได้หวั่น พบว่า การมีภัยคุกคามทางทหารที่ลดลง การได้รับความช่วยเหลือ
จากประเทศพันธมิตร ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ไม่จำเป็นต้องมีทหารจำนวนมากในยามปกติ
การมีงบประมาณด้านกลาโหมน้อย การสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองและความต้องการของ
สังคม ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้สามารถเปลี่ยนจากระบบเกณฑ์ไปสู่ระบบสมัครใจได้สำเร็จ
นอกจากนี้ ประเทศที่ใช้ระบบอาสาสมัครทั้ง 4 ประเทศ มีการลดจำนวนทหารกอง
ประจำการลงเพื่อให้มีจำนวนผู้สมัครเพียงพอ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีการทบทวน
ความเหมาะสมในเรื่องจำนวนของทหารกองประจำการและบทบาทของกองทัพทั้งการ
ป้องกันประเทศและการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วน
ได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในสังคมอย่างรอบด้าน โดยพิจารณาถึงฉันทกัตของภัยคุกคามจาก
การสู้รบแบบดั้งเดิมคือการสู้รบระหว่างรัฐต่อรัฐที่ได้เปลี่ยนไปเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่

การพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครในต่างประเทศใช้เวลา
หลายปี มีการดำเนินการระยะยาวโดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมีการใช้งบประมาณ
จำนวนมาก ทั้งด้านการเพิ่มสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการ การปรับปรุงสถานที่
และความเป็นอยู่ของทหารกองประจำการ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ
สร้างความตระหนัก ในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ซึ่งกองทัพสหรัฐฯ ดำเนินการสื่อสารในทุก
ระดับและทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ ทั้งยังให้ความสำคัญในการ
เดินสายสร้างความตระหนักในกลุ่มเยาวชนระดับประถม - มัธยมศึกษาด้วย ประเทศไทย
จึงควรนำแนวคิดเรื่องการสื่อสารทางยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย
ทุกระดับและทุกภาคส่วน ที่สำคัญ ควรเริ่มจากโครงการนำร่องเพื่อทดลองปฏิบัติในบาง

พื้นที่ก่อนหากสำเร็จจึงค่อยนำไปขยายผลในวงกว้าง ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนคือรัฐบาลของประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน ที่มอบหมายให้กองทัพบกสหรัฐอเมริกาศึกษาแนวทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบทหารอาสาสมัครและจัดทำโครงการทดลองในค่ายทหารนาร์่อง ทำให้สามารถประหยัดงบประมาณและสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วเมื่อเริ่มใช้ระบบดังกล่าวจริง

จากกรณีที่หลากหลายประเทศยกเลิกกฎหมายการเกณฑ์ทหารแล้วต้องเผชิญกับภัยคุกคามใหม่ที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ทำให้ต้องกลับมาใช้กฎหมายเกณฑ์ทหารอีก หรือกรณีประเทศที่เปลี่ยนไปใช้ระบบทหารอาสาสมัครแต่ยังไม่ได้ยกเลิกกฎหมายเกณฑ์ทหารเพื่อคงกฎหมายไว้ใช้สำหรับกรณีฉุกเฉิน ทำให้ประเทศไทยควรพิจารณาจากกรณีศึกษาเหล่านี้และไม่ควรยกเลิกกฎหมายการเกณฑ์ทหารแม้ว่าจะไม่มีการเกณฑ์เนื่องจากมีผู้สมัครเพียงพอแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ กรณีศึกษาระบบทหารอาสาสมัครของประเทศใต้เห็นพบว่า มีจุดอ่อนเนื่องจากยังคงมีการเกณฑ์เพื่อฝึกทหารเป็นเวลา 4 เดือน แต่ไม่ได้บรรจุเข้ารับราชการทหารกองประจำการจึงไม่ได้ฝึกเพื่อการนำมาใช้งาน เป็นการดำเนินการที่ไม่คุ้มค่า ประเทศไทยไม่ควรนำระบบเกณฑ์เพื่อการฝึกระยะสั้นมาใช้

บทที่ 4

บทสรุป

การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์เรื่อง บทบาทของกองทัพบก ในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่ออธิบายการพัฒนาระบบระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยและปัญหาที่ผ่านมา 2) เพื่อวิเคราะห์สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ของการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย และ 3) เพื่อสังเคราะห์บทบาทของกองทัพบกในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถของชาติและการพัฒนา ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ในห้วงระหว่างเดือนธันวาคม 2566 ถึงเดือนพฤษภาคม 2567 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยและปัญหาที่ผ่านมา เกิดขึ้นภายใต้บริบทของกฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผน และนโยบายที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ของปัญหาความมั่นคง และแนวโน้มของการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครทั่วโลก ซึ่งส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครและบทบาทของกองทัพบกในกระบวนการดังกล่าว นอกจากนี้ สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ด้านการทูต ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการทหาร และด้านเศรษฐกิจ ยังส่งผลต่อการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครด้วย ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการเกณฑ์ทหารพบว่า การบริหารจัดการมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในด้านบุคลากรงบประมาณ อุปกรณ์/เครื่องมือ และวิธีการ/การจัดการ

กองทัพบก ในฐานะหน่วยงานที่เป็นกำลังหลักในการปฏิบัติการรักษาด้านความมั่นคง และมีทหารกองประจำการในโครงสร้างกำลังพลมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ ทั้งยังได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการให้กับหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม จึงนับได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหาร ทั้งนี้ กองทัพบกสามารถนำขั้นตอนหลักของกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการพัฒนาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทยสรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย (Ends) วิเคราะห์และประมาณสถานการณ์ และกำหนดความมุ่งประสงค์และประเด็นสำคัญ โดยเพิ่มเป้าหมายระยะกลางและระยะสั้นเพื่อติดตามประเมินผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่เป้าหมายระยะยาวที่กองทัพบกกำหนดได้ ในการบรรลุ “การมีทหารกองประจำการอาสาสมัครร้อยละ 100 ของทหารกองประจำการทั้งหมด”

2. การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ (Ways) กำหนดแนวทางและวัตถุประสงค์ในมิตินี้ความมั่นคง และกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมหลัก โดยใช้แนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคม ประกอบด้วย การสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการดูแลสวัสดิภาพของทหารกองประจำการให้สังคมเห็นเชิงประจักษ์, การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลสิทธิประโยชน์ กฎระเบียบ และขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน และเพียงพอ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เข้าถึงง่าย และเข้าใจง่าย, การสื่อสารเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามมาตรฐานการศึกษาของไทย มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเป็นทหารตามรัฐธรรมนูญ และการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักของสังคมถึงคุณค่าความสำคัญของทหารกองประจำการที่มีต่อความมั่นคงของชาติ ยกย่องคุณความดีที่ได้รับใช้ชาติด้วยความเสียสละ ทั้งนี้ ในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ตามหลักการบริหาร 4 M มาพิจารณาใช้ส่งเสริมจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งด้าน บุคลากร (Man), งบประมาณ (Money), อุปกรณ์/เครื่องมือ (Material) และวิธีการ/การจัดการ (Method/Management) สำหรับการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมหลักสามารถพิจารณาใช้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ของกองทัพบก หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักด้านการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการหรือตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงานเฉพาะตามความเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบ

3. การกำหนดเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ต่อกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ประกอบด้วย องค์กรพหุที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย อันได้แก่ หน่วยขึ้นตรงต่อกองทัพบก, เครือข่าย/ชมรมทหารกองประจำการทั้งอดีตและปัจจุบัน, เครือข่ายหน่วยทหาร, เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ และเครือข่ายองค์กรเอกชนและภาคประชาสังคม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการเกษตรทหาร โดยแนวทางในการขับเคลื่อนกระบวนการดังกล่าวให้มีความเหมาะสมกับบริบทความมั่นคงและสังคมในปัจจุบัน โดยกองทัพบกเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบการเกษตรทหาร อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของประเทศ ควรกำหนดให้มีเจ้าภาพหลักเพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กองทัพบก ควรกำหนดหน่วยงานหรือตั้งคณะทำงานเฉพาะสำหรับการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาระบบการเกษตรทหาร โดยรับผิดชอบวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ในระยะยาวควรมีหน่วยงานรับผิดชอบการรับสมัครแบบครบวงจรเป็นการเฉพาะ

1.3 ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบการเกษตรทหารนั้น บางส่วน กองทัพบกสามารถดำเนินการได้เอง และบางส่วนต้องประสานความร่วมมือและบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายสื่อสารมวลชน ฝ่ายท้องถิ่น/ชุมชน จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายในเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

1.4 ด้านเนื้อหาและเทคนิคในการสื่อสารมีส่วนสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ควรใช้เทคนิคที่หลากหลาย ทันสมัย มีประสิทธิภาพ สามารถดึงดูดสายตาของกลุ่มเป้าหมาย และมีเนื้อหาที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ โดยการผลิตสื่อต่างๆ ควรดำเนินการแบบรวมการ และมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมก่อนเผยแพร่ด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดด้านการตลาดเพื่อสังคม กลยุทธ์การตลาดที่สำคัญๆ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ด้านการผลิตสื่อต่างๆ

2.2 การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเมื่อมีการวางแผนและดำเนินการในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการเกษตรทหารแล้ว ควรมุ่งเน้นการวิจัยประเมินผลเพื่อติดตามความก้าวหน้าและความสำเร็จของการดำเนินงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- 1 ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง. แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารเสนาธิป. 2564; ฉบับที่ 1 ปีที่ 71: หน้า 56.
- 2 มนพะงา เล็กขาว. เปิดมุมมองระบบราชการไทยผ่านหน้าต่าง Society 5.0. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 18 ธันวาคม 2566]. เข้าถึงได้จาก: wiki.ocsc.go.th/_media/มนพะงา_เล็กขาว8_.pdf
- 3 ยุค Society 5.0 คืออะไร? เทคโนโลยีจะมีบทบาทกับชีวิตมากแค่ไหน? ทำไม? ธุรกิจต้องเร่งปรับตัว ตั้งรับการเปลี่ยนแปลง. 24 มกราคม 2567. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 28 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/3WocN>
- 4 มนพะงา เล็กขาว. เปิดมุมมองระบบราชการไทยผ่านหน้าต่าง Society 5.0. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 18 ธันวาคม 2566]. เข้าถึงได้จาก: wiki.ocsc.go.th/_media/มนพะงา_เล็กขาว8_.pdf
- 5 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. 13 ตุลาคม 2561.
- 6 ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง และคณะ. รายงานการวิจัย แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันการวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง; 2564.
- 7 พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71 ตอนที่ 13 หน้า 195; 2497.
- 8 การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 51 ก; 2562.
- 9 อริย์ธัช แก้วเกาะสบบ้า. การศึกษาข้อมูลวิชาการด้านการเมืองการปกครองภายในประเทศ: กรณีศึกษาระบบการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย. [เอกสารวิจัยส่วนบุคคล]. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า; 2563.
- 10 ไทยพีบีเอส (Thai PBS). Aging Society ไทยเข้าสู่สังคม “แก่เต็มขั้น” สวนทางเด็กเกิดน้อย. 8 มกราคม 2567. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 28 มกราคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/335743>

- 13 ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง. แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารเสนาธิปัตย์. 2564; ฉบับที่ 1 ปีที่ 71: หน้า 59.
- 14 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก; 2560.
- 15 พระราชบัญญัติการจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 26 ก หน้า 35; 2551.
- 16 พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71 ตอนที่ 13 หน้า 195; 2497.
- 17 กฎกระทรวง ฉบับที่ 35 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 90 ตอนที่ 30 ฉบับพิเศษ หน้า 1; 2516.
- 18 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580), ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก; 2561.
- 19 การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 51 ก; 2562.
- 20 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายระดับชาติ. นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562 - 2565); 2562.
- 21 นโยบายการปฏิบัติงานของกองทัพบก ประจำปีงบประมาณ 2567.
- 22 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์ทหารในระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ; 2560
- 23 ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง. แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารเสนาธิปัตย์. 2564; ฉบับที่ 1 ปีที่ 71: หน้า 59.
- 24 World Population Review. (2022). Countries with mandatory military service 2022 [Internet]. 2011 [cited 2021 November 12]. Retrieved from: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-with-mandatory-military-service>
- 25 ผู้จัดการออนไลน์. เปิดตัวเลขสมัครใจเกณฑ์ทหาร ปี 67 ทหารออนไลน์เพิ่มขึ้น 28% แต่วันตรวจเลือกลดลง 5%. 14 เมษายน 2567. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 30 เมษายน 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/pZH3i>

26 ฤทธิวิบูลย์ ศิริธนาพิพัฒน์, พันเอก. แนวทางการพัฒนาการรับสมัครทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ เพื่อนำไปสู่ระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครของกองทัพบก. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก; 2566.

27 ไทยโพสต์. กองทัพบกโชว์ผลสำเร็จ ยอดสมัครเป็นทหาร 35,617 นาย จัดข้อมูล 3 ปี หลังสมัครใจเพิ่มขึ้น. 22 เมษายน 2566. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipost.net/general-news/364477/>

28 ธนิตา วงษ์จินดา, พันเอกหญิง และคณะ. รายงานการวิจัย แนวทางการปฏิรูปการรับราชการทหาร (การเกณฑ์ทหาร) ของไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันการวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง; 2564.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ

นายเกรียงไกร สาสีผล

วัน เดือน ปีเกิด

24 มกราคม 2517

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2531

มัธยมต้น โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

มัธยมปลาย โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย

พ.ศ. 2541

ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

พ.ศ. 2544

ปริญญาโท การจัดการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2545

ผู้จัดการโครงการ บริษัท เกรียงไกรกรณ์ บิลท์ จำกัด

พ.ศ. 2551

เจ้าของกิจการ พรรณภัทร์ฟาร์ม

พ.ศ. 2553

ผู้ประนีประนอมประจำศาลสมุทรปราการ

พ.ศ. 2563

ผู้พิพากษาสมทบศาลแรงงานกลาง

พ.ศ. 2565

นายกสโมสรโรตารีสัมพันธ์วงศ์

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน

เจ้าของกิจการ พรรณภัทร์ฟาร์ม